

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни
“ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА КРАЇН РЕГІОНУ
КРАЇНИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ)”
(для бакалаврів)

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2011

МАУП

Підготовлено професором кафедри міжнародних відносин, доктором політичних наук, професором МКА *І. С. Піляєвим*

Затверджено на засіданні кафедри міжнародних відносин (протокол № 7 від 5.12.10)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Піляєв І. С. Навчальна програма дисципліни “Зовнішня політика країн регіону (країни Європейського Союзу)” (для бакалаврів).— К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2011. — 37 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни “Зовнішня політика країн регіону (країни Європейського Союзу)”, теми контрольних робіт, питання для самоконтролю, а також список літератури.

© Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2011
© ДП «Видавничий дім «Персонал», 2011

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Європейський Союз є не лише унікальним для новітньої історії за масштабом та успіхом інтеграційним проектом, інституцією, що поєднує наразі риси міждержавного об'єднання, конфедерації та світової наддержави, високорозвинутим в індустріальному, технологічному й науково-технічному плані регіоном світу, а й провідним суб'єктом сучасних міжнародних відносин та міжнародного права.

Саме Європейський Союз через формування спільної зовнішньої політики та політики безпеки виступає сьогодні потужним провідником спільних інтересів, цінностей та традицій європейської цивілізації.

Членство в Європейському Союзі законодавчо визначено основним стратегічним пріоритетом зовнішньої політики незалежної України.

Метою навчальної дисципліни “Зовнішня політика країн регіону (країни Європейського Союзу)” є формування у студентів знань про систему регіональних міжнародних відносин та особливості політичного та зовнішньополітичного розвитку країн зазначеного регіону; закономірності та особливості утворення сучасної політичної карти.

Основними **завданнями** навчальної дисципліни є:

- оцінка історичних, політико-правових, геополітичних та суспільно-політичних передумов розвитку країн;
- вивчення структури, рівня політичного розвитку держав регіону;
- використання дисциплінарних знань для формування сучасного “образу” майбутньої професії.

Набуті під час вивчення курсу знання розширяють та суттєво доповняють теоретичну базу політичних знань студентів як майбутніх висококваліфікованих спеціалістів з міжнародних відносин.

Успішне опанування матеріалом курсу вимагає від студентів самостійного вивчення основної та додаткової літератури, всебічної і систематичної підготовки питань, винесених на семінарські заняття.

У процесі семінарських занять передбачається практичне закріплення студентами, слухачами теоретичних знань, одержаних під час лекцій. Семінарські заняття мають проходити у формі коротких доповідей і повідомлень з подальшою предметною дискусією щодо загальних тенденцій розвитку, принципів та особливих рис зовнішньої політики країн Європейського Союзу, а також конкретних явищ,

подій і фактів, що всебічно характеризують спрямованість і цілі зовнішньої політики. При цьому слухачі мають володіти порівняльним методом, уміти простежувати причинно-наслідковий зв'язок, проводити певні історичні паралелі, робити самостійні узагальнення, навчитися вести аргументовану полеміку, переконливо доводити правильність власної оцінки.

На основі вивчення національної зовнішньої політики держав-членів ЄС наприкінці курсу вводиться змістовий модуль про формування спільної зовнішньої політики і політики безпеки Європейського Союзу.

Опанувавши дисципліну, студенти мають **знати**

- особливості регіону Європейського Союзу як історико-політичного регіону світу;
- місце і роль держав-членів Європейського Союзу у зовнішній політиці;
- закономірності і тенденції політичного розвитку, проблеми соціально-політичного розвитку;

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні **вміти** у своїй подальшій професійній діяльності самостійно логічно аналізувати та оцінювати процеси, що відбуваються в політиці зарубіжних країн, самостійно добирати та аналізувати інформацію з літературних джерел, робити певні узагальнення та доказово обґрунтовувати свої висновки.

Курс “Зовнішня політика країн регіону (країни Європейського Союзу)” органічно поєднаний з такими курсами бакалаврського рівня, як “Історія політичних вчень”, “Зовнішня політика”, “Міжнародні відносини” та іншими дисциплінами.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
“ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА КРАЇН РЕГІОНУ
(КРАЇНИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ)”

№ пор.	Назва змістовного модуля та теми
1 2	Змістовий модуль I. Концепт дисципліни. Європейський Союз як цивілізаційний, історико-політичний та інституційний феномен Вступ до дисципліни Європейський Союз як цивілізаційний, історико-політичний та інституційний феномен
3 4 5 6	Змістовий модуль II. Зовнішня політика великих європейських держав Зовнішня політика Великої Британії Зовнішня політика Франції Зовнішня політика Німеччини Зовнішня політика Італії
7 8 9	Змістовий модуль III. Зовнішня політика іберійських країн і Греції Зовнішня політика Іспанії Зовнішня політика Португалії Зовнішня політика Греції
10 11 12 13	Змістовий модуль IV. Зовнішня політика скандинавських країн-членів Європейського Союзу, країн Бенілюксу, Австрії та Ірландії Зовнішня політика скандинавських країн-членів Європейського Союзу (Данії, Швеції, Фінляндії) Зовнішня політика країн Бенілюксу Зовнішня політика Австрії Зовнішня політика Ірландії
14 15 16	Змістовий модуль V. Зовнішня політика посткомуністичних країн-членів Європейського Союзу Зовнішня політика країн Вишеградської групи і Словенії Зовнішня політика країн Балтії Зовнішня політика Болгарії і Румунії
17	Змістовий модуль VI. Спільна зовнішня політика і політика безпеки Європейського Союзу: поєднання національного і наднаціонального Спільна зовнішня політика і політика безпеки Європейського Союзу: поєднання національного і наднаціонального
Разом годин: 108	

ЗМІСТ
дисципліни
“ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА КРАЇН РЕГІОНУ
(КРАЇНИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ)”

Змістовий модуль I. Концепт дисципліни. Європейський Союз як цивілізаційний, історико-політичний та інституційний феномен

Тема 1. Вступ до дисципліни

Об’єкт і предмет вивчення дисципліни “Зовнішня політика країн регіону (країни Європейського Союзу)”. Мета, завдання, зв’язки з іншими науками та місце дисципліни у навчальному процесі. Структура курсу. Методологічні засади вивчення дисципліни. Характеристика навчальної, допоміжної і популярної (вітчизняної та зарубіжної) літератури, статистичних джерел та картографічних матеріалів. Вимоги та система оцінювання знань студентів.

Література [9; 14; 26; 41; 43]

Тема 2. Європейський Союз як цивілізаційний, історико-політичний та інституційний феномен

Витоки та основи європейської цивілізації. Греко-романський та християнський світ. Формування європейської ідентичності. Поняття європейських цінностей.

Ідея Об’єднаної Європи в контексті процесу інтернаціоналізації у XIX — на початку XX ст. Ідейна спадщина та політичні здобутки пан’європейського руху. Євроінтеграційний процес у світлі теорії цивілізацій: від Данилевського до Хантінгтона.

Трансформація політичної архітектури Європи після Другої світової війни та завершення “холодної війни”.

Зародження, еволюція, етапи європейської інтеграції: від “Спільного ринку” до Європейського Союзу. Європейський Союз на сучасному етапі розвитку.

Європейська інтеграція в глобалізаційному контексті.

Цивілізаційні проблеми європейської інтеграції та питання національно-державної ідентичності. Європейська ідентичність, західноєвропейські та європейські цінності в політико-правовому полі та зовнішньополітичній діяльності Європейського Союзу.

Цивілізаційно-культурні особливості Центрально-Східної та Південно-Східної Європи.

Література [16; 18; 24; 32; 38; 40; 53; 61; 74; 78]

Змістовий модуль II. Зовнішня політика великих європейських держав.

Тема 3. Зовнішня політика Великої Британії

Зовнішня стратегія Великої Британії після Другої світової війни (залежність від США, розпад Британської імперії, обмеженість військового потенціалу). Еволюція зовнішньополітичних і оборонних доктрин Лондона доби “холодної війни”.

Концептуальні засади європейської політики Великої Британії.

Політика Лондона щодо домініонів та інших країн-учасниць Британської Співдружності. Лондонська декларація щодо статусу Індії в Співдружності та Акт щодо Ірландії 1949 року. Особливості відносин Великої Британії з країнами “Старої Співдружності”. Прецеденти прийому Мозамбіку (1995) та Руанди (2009) до Співдружності: відсутність колоніальних або конституційних зв’язків з Великою Британією. Призупинення участі у справах Співдружності як інструмент зовнішньополітичного впливу.

Трансформація підходів Лондона до євроінтеграційних процесів. Переміщення “зони зосередження інтересів” до Західної Європи. Пошуки британського шляху до європейського лідерства.

Феномен, історичні витоки та сучасний розвиток “особливих відносин” Великої Британії з США. Антитерористичні випробування атлантичного партнерства.

Принципи й особливості зовнішньої політики Великої Британії на сучасному етапі: реалізм, прагматизм, економізація, євроатлантизм. Процес європеїзації внутрішньополітичного життя.

Характерні особливості та відмінності в післявоєнній зовнішній політиці лейбористських (1945–1951; 1964–1970; 1974–1979; 1997–2010) та консервативних урядів (1951–1964; 1970–1974; 1979–1997; 2010). Причини та зовнішньополітичні наслідки перемоги консерваторів на парламентських виборах у травні 2010 р.

Роль Великої Британії в НАТО, ОБСЄ, діяльність в ООН та інших міжнародних структурах. Партнерство й суперництво з Францією та Німеччиною. Позиція щодо подальшого розширення НАТО та ЄС.

Фактор ядерної зброї в британській зовнішній політиці. Традиції й нові підходи Великої Британії у двосторонніх відносинах з Росією, пострадянськими державами, КНР, Японією, країнами Близького й Середнього Сходу. Стан і перспективи розвитку відносин Великої Британії з Україною.

Література [4; 21,26; 31; 36; 55; 64; 68; 75; 78]

Тема 4. Зовнішня політика Франції

Зовнішня політика Тимчасового режиму і IV Французької Республіки (1945–1958). Участь Франції у “плані Маршалла” (1948). Роль Франції у підписанні Північно-Атлантичного договору (1949). Створення ФРН і позиція Франції (1949). Початок зближення Франції та Німеччини. План Р. Шумана (1950). Європейське Об’єднання Вугілля і Сталі (1951). План Р. Плевена і спроба створення Європейського Оборонного Співтовариства (ЕОС, 1952–1954); відмова Франції від ратифікації договору про ЄОС. Договір про Західно-Європейський Союз (ЗЄС, 1954). Участь Франції у підготовці і підписанні Римських угод 1957 року про створення Європейського Економічного Співтовариства і Євратому.

Колоніальна політика Франції. Придушення повстання на Мадагаскарі. Війна в Індокитаї (1945–1956). Женевська конференція та залишення Францією Індокитаю (1956). Загострення становища у французьких колоніях у Північній Африці. Визнання незалежності Тунісу (1956), Марокко (1956). Війна в Алжирі (1954–1962) та її вплив на зовнішню і внутрішню політику Франції.

Зовнішня політика V Республіки. Президент Шарль де Голль (1958–1969). Рішення колоніальної проблеми. Перетворення Французького Союзу колоній у Французьке Співтовариство. Надання незалежності більшості французьких колоній в Африці на південь від Сахари (1958–1960). Врегулювання в Алжирі. Евіанські угоди (1962). Визнання незалежності Алжиру. Посилення контактів Франції з країнами третього світу. Проблема “відродження національної величі Франції” у зовнішній політиці де Голля. Активізація “європейського” напрямку політики на противагу відносинам з США, програма ліквідації “атлантичної залежності”. Протидія вступу в ЄС Великобританії. Поява розбіжностей у розумінні зовнішньополітичних завдань блоку НАТО з партнерами з блоку. Доктрина “оборони Франції за всіма азимутами”. Вихід Франції з військової організації

НАТО (1966) та його наслідки. Антиамериканська забарвленість зовнішньої політики де Голля.

Особливості французької зовнішньої політики 1969–1981 рр. Перегляд зовнішньополітичного курсу Франції за президентства Ж. Помпіду (1969–1974) при збереженні в основному наступності з політикою де Голля, відмова від політики “осі Бонн – Париж”. Програма розширення ЄС; підтримка вступу Великої Британії до Співтовариства. Вироблення “єдиної середземноморської політики ЄС” (з ініціативи Франції). М. Жобер й ідея протистояння “радянсько-американському блоку” (1973–1974). Завершення “голлістського” періоду зовнішньої політики Франції.

Зовнішньополітичний курс В. Жискара д’Естена. Ініціатива В. Жискара д’Естена щодо створення Європейської Ради (Рада глав держав та урядів ЄС, 1974). Роль Європейської Ради у зовнішній політиці Франції. Гельсінкська конференція НБСЕ (1975). Ідея “взаємозалежного світу” як основа зовнішньополітичної концепції В. Жискара д’Естена. Відносини між Францією та СРСР; спроба Франції виступити в якості посередника між СРСР і Заходом після початку Афганської війни (1979).

Африканська політика як один з найважливіших напрямів зовнішньої політики Франції 1974–1981 рр. Втручання у внутрішні справи і в міждержавні відносини між франкомовними африканськими країнами. Обмежений антиамериканізм зовнішньої політики В. Жискара д’Естена. Близькосхідна політика Франції, її особливості.

Зовнішня політика президента Ф. Міттерана (1981–1995). Нові зовнішньополітичні орієнтири Франції після зміни вищого керівництва країни. “Тьєрмондизм” як найважливіший напрям політики Ф. Міттерана. Відмова від “потурання” стосовно СРСР. Відмова від концепції “розрядки напруженості” у відносинах між Сходом і Заходом. “Велика Сімка” як неформальне керівництво Західного блоку, її місце у зовнішній політиці Франції.

Франко-американське зближення 1980-х років. Проблема економічних розбіжностей при координації загального зовнішньополітичного курсу. Конфлікт навколо постачань радянського газу до Франції (1982). Вільямсберзька зустріч Міттерана і президента США Р. Рейгана; зближення Франції і НАТО (1983).

Європейська політика Міттерана; активізація інтеграційних процесів в Європі. Франко-німецький союз у рамках ЄС. Охолодження відносин із Великою Британією, курс на “переурівноваження” ЄС на

південь. Міттеран як ініціатор вступу до ЄС Греції, Іспанії, Португалії.

Активізація африканської політики Франції. Конвенція Ломе III (1984) про співпрацю ЄС з 66-ма країнами третього світу. Втручання в громадянську війну в Чаді (1983–1994).

Зміна зовнішньополітичного курсу Ф. Міттерана після 1985 р. Політика “подолання Ялти”: часткове повернення до голлістських принципів зовнішньої політики. Вплив перебудови в СРСР на розвиток французької зовнішньої політики. Поступове ослаблення американського напрямку зовнішньої політики Ф. Міттерана на користь розвитку європейської інтеграції як основи зовнішньополітичного курсу Франції. Нова концепція безпеки: заміна підтримки НАТО на ідею зняття протистояння наддержав. “Оксамитові революції” 1989 року, об’єднання Німеччини і роль цих факторів на формування французької зовнішньої політики. СРСР як стратегічний партнер Франції наприкінці 1980-х років. Нова Росія як протипава єдиній Німеччині в Європі. Ідея Пакту стабільності і безпеки в Європі (1992). Боротьба за посилення ролі ЗЄС як альтернативи НАТО. Маастрихтський договір 1992 року і його значення для Франції.

Прихід до влади у Франції голлістів (1993); проблема координації зовнішньополітичних поглядів Міттерана і голлістів.

Зовнішня політика Франції на рубежі XX і XXI ст. Формування зовнішньополітичного курсу президента Ж. Ширака. Ідея повернення Франції до військової організації НАТО (1995). Програма вдосконалення сил ядерного стримування. Зміни в африканській політиці Франції: відмова від патерналізму стосовно колишніх французьких колоній. Послаблення впливу Франції в Африці.

Політика європейської інтеграції як провідний напрям зовнішньої політики Франції. Франція як ініціатор програми розширення ЄС на Схід.

Югославський криза та її роль у зовнішній політиці Франції. Позиція Франції з проблеми зміцнення ЄС. Охолодження відносин між Францією і Росією.

Французька зовнішня політика на сучасному етапі.

Курс Ніколя Саркозі: правий консерватизм чи ультралібералізм? Повернення Франції до військових структур НАТО. Активізація європейської політики. Поглиблення відносин з США. Зміна акцентів міграційної політики Франції в контексті виклику традиційним французьким цінностям з боку масової імміграції з неєвропейських країн.

Відносини Франції з Україною, іншими країнами пострадянського простору: геополітичний контекст, проблеми та перспективи.

Література [19; 20; 28; 29; 39; 44; 63; 72; 73; 76]

Тема 5. Зовнішня політика Німеччини

Потсдамські рішення щодо Німеччини. Поділ країни на чотири зони окупації. Конфронтація з німецького питання в 1946–1948 рр. Створення Бізонії і Тризонії.

Зовнішня політика канцлерів К. Аденауера (1949–1963), Л. Ерхарда (1963–1966) і Г. Кізінгера (1966–1969) в контексті посилення економічних позицій ФРН в Європі та світі. Орієнтація на США. Вступ ФРН до НАТО (1955 р.). Участь в європейському інтеграційному процесі. Встановлення дипломатичних відносин з СРСР. Відносини з Німецькою Демократичною Республікою. Доктрина Хальштейна (1955–1970), спрямована на ізоляцію НДР на міжнародній арені. Боротьба в правлячих колах з питань зовнішньополітичних альтернатив.

“Нова східна політика” кабінету В. Брандта (1969–1974 рр.). Причини та наслідки скасування дії доктрини Хальштейна (лютий 1970 р.). Московський договір 1970 року. Підписання угод щодо Західного Берліна. Договори з Польщею і Чехословаччиною. Угода про врегулювання відносин між ФРН і НДР та їх прийняття до ООН (1973). Встановлення дипломатичних відносин між ФРН і НДР (листопад 1973 р.). Зовнішньополітичний курс кабінету Г. Шмідта (1974–1982).

“Неоконсервативна програма” Г. Коля в 80-х роках: зовнішньополітичні аспекти. Взаємовідносини з НДР. Політика “малих кроків”.

Зовнішня політика Німецької Демократичної Республіки (1949–1989 рр.). Події 1953 року в Східному Берліні. Масова втеча на Захід. Зовнішньополітичний контекст спорудження Берлінської стіни (1961).

Труднощі з експортом. Зростання зовнішньої заборгованості. Криза ідеології та політики режиму Е. Хонеккера. Перебудовні процеси в СРСР і зростання опозиційних настроїв у НДР. Масова втеча з НДР влітку-восени 1989 року. Падіння Берлінської стіни.

Об’єднання Німеччини: міжнародні аспекти. “Програма з 10 пунктів” щодо об’єднання Німеччини Г. Коля. Міжнародні переговори про об’єднання Німеччини за формулою 2+4.

Підписання договору про економічний, валютний і соціальний союз двох Німеччин у липні 1990 р. Юридичне оформлення об'єднання (серпень 1990 р.). Договір про добросусідство і співробітництво між СРСР і Німеччиною у вересні 1990 р. Ратифікація договору про об'єднання бундестагом.

Зовнішньополітичний курс Німеччини після об'єднання. Активізація європейської політики ФРН. Франко-німецькі відносини – зміцнення контактів. Зміцнення співробітництва Німеччини з Францією і Великою Британією в аерокосмічній промисловості, літакобудуванні, вирішенні екологічних проблем.

Роль Німеччини у подальшому розвитку НАТО і трансатлантичного співробітництва, зміцненні загальноєвропейського співробітництва в рамках ОБСЄ і Ради Європи, розширенні партнерських відносин з регіонами Середземномор'я, Близького Сходу і СНД, забезпеченні сталого розвитку, попередженні глобальних катастроф. Розширення економічної співпраці Німеччини з Китаєм, Індією та країнами Центральної Азії. Активізація діяльності Німеччини та німецького капіталу на Африканському континенті.

Роль Німеччини у вирішенні завдань роззброєння, контролю за озброєннями і нерозповсюдженні зброї масового знищення. Відміна в 1994 р. конституційної заборони на використання збройних сил країни в міжнародних конфліктах. Участь бундесверу в миротворчих акціях ООН. Німеччина – претендент на постійне членство в Раді Безпеки ООН. Участь Німеччини в миротворчій операції НАТО і ЄС в Боснії і Герцеговині та операції НАТО в Косові. Глобалізація зовнішньої політики Німеччини після подій 11 вересня 2001 р. Німецька допомога Африці як складова глобалізації зовнішньої політики Німеччини. Участь Німеччини в антитерористичній коаліції в Афганістані.

Зовнішня політика “червоно-зеленої” коаліції соціал-демократів та зелених на чолі з Г. Шредером (1998–2005 рр.). Жорстка опозиція американсько-британському вторгненню в Ірак.

Особливості зовнішньополітичного курсу “широкої” коаліції ХДС/ХСС і СДПН (2005–2009 рр.) та консервативно-ліберальної коаліції із блоку ХДС/ХСС і СвДП (після перемоги на парламентських виборах у вересні 2009 р.) на чолі з А. Меркель.

Політика щодо мігрантів. Потсдамська заява А. Меркель про крах політики мультикультуралізму в Німеччині (16 жовтня 2010 р.) та її наслідки.

Відносини з Туреччиною. Берлін – найбільше “турецьке” місто після Стамбула і Анкари. Критика А. Меркель заяви прем'єр-міністра Туреччини Р. Т. Ердогана щодо застереження німецьких турків від наслідків асиміляції (лютий 2008 р.). Німецько-турецькі протиріччя щодо статусу “привілейованого партнерства” Туреччини з ЄС.

Створення об'єднаної соціалістичної партії “Ліві” (2007 р.) та її електоральні успіхи: наслідки для зовнішньополітичного курсу Німеччини.

Німецько-російські відносини. Наступництво політики соціал-демократичного та консервативного урядів Німеччини щодо збереження та розвитку стратегічного партнерства з Росією. Енергетична співпраця Німеччини з Росією, участь у газотранспортному проєкті “Північний потік”.

Політика Німеччини щодо України: концептуальні засади, історія та сучасність.

Література [5; 7; 13; 23; 30; 34; 35; 37; 38; 42; 49; 50–52; 57; 66; 69]

Тема 6. Зовнішня політика Італії

Завершення Другої світової війни і зовнішньополітичні позиції Італії. Окупація Північної Італії військами союзників, вплив цього фактора на зовнішню політику Італії. Паризький мирний договір (1947).

Розвиток відносин між Італією і США. Італо-американська угода 1948 року, участь Італії в “плані Маршалла”. Формування атлантичної зовнішньополітичної доктрини. Вступ Італії до НАТО (1949). Угода про розміщення військ НАТО в Італії (1951). Проблема атлантичної солідарності в зовнішній політиці Італії.

Участь Італії в процесі європейської інтеграції. Вступ до Європейського об'єднання вугілля і сталі. Підготовка і підписання Римських угод 1957 року.

Врегулювання спірних прикордонних питань з Югославією. Підписання угоди про розподіл між Італією і Югославією Вільної території Трієст (1954). Прийняття Італії в ООН (1955).

Зовнішня політика Італії в 1960-х – 1980-х роках. Італія в європейських співтовариствах: позиція щодо європейської інтеграції. Шенгенська угода (1985) і позиція Італії. Роль італо-німецьких відносин у розвитку процесів європейської інтеграції.

Італія і колишні італійські колонії: проблема взаємин.

Активність італійської зовнішньої політики на Сході. Італія і конфлікт на Близькому Сході.

Зовнішня політика Італії в 1990-х роках. Зміна міжнародної обстановки в 1990-ті роки і позиція Італії. Югославська і албанська проблеми у зовнішній політиці Італії.

Італія в Європейському Союзі. Маастрихтський договір (1992) і позиція Італії. Зростання впливу Італії в Європейському Союзі. Романо Проді та його діяльність. Вхід Італії до Шенгенської зони та зони євро. Ніццький договір (2001), роль Італії в її підготовці.

Італія і НАТО: проблеми військово-політичного співробітництва в 1990-х роках. Відносини Італії зі Сполученими Штатами Америки.

Балканські проблеми в сучасній зовнішній політиці Італії. Італія та Албанія. Політика Італії в період боснійської кризи 1992–1995 рр. Косівська криза і позиція Італії (1999).

Зовнішня політика лівоцентристського уряду Р. Проді (2006–2008). Повернення до влади правоцентристського уряду С. Берлусконі (2008). Поглиблення відносин із США та потепління відносин з Росією.

Сучасні відносини між Італією і Україною.

Література [1; 2; 18; 26; 41; 46; 58; 79]

Змістовий модуль III. Зовнішня політика іберійських країн і Греції

Тема 7. Зовнішня політика Іспанії

Зовнішня політика уряду Ф. Франко (1939–1975). Іспанія в період Другої світової війни. Приєднання Іспанії до Антикомінтернівського пакту (1939). Початок війни Німеччини проти СРСР і корегування зовнішньополітичного курсу Іспанії: погіршення відносин з США і Великою Британією. “Блакитна дивізія” як зовнішньополітичний фактор. Багатоплановість зовнішньої політики Франко; відмова зв’язувати себе певними зобов’язаннями. Створення Іберійського блоку між Іспанією і Португалією (1942). Перехід до статусу “нейтральної” держави (1943). Нормалізація відносин з Ватиканом (1944). Поліпшення відносин з Великою Британією і США (1944), розрив відносин з Німеччиною та Японією (квітень 1945).

Зовнішньополітична ізоляція Іспанії після завершення Другої світової війни. Іспанська проблема в ООН; рекомендація ООН відкликати послів з Іспанії. Розвиток економічних контактів Іспанії з третіми країнами, насамперед із США, на неофіційному рівні. Співпраця з Португалією та Аргентиною.

Скасування ООН антиіспанських санкцій (1950). Нормалізація дипломатичних відносин з США, Бельгією, ФРН, Норвегією, Австралією. Напруженість у відносинах із Францією і Великою Британією, протидія прийому Іспанії в НАТО. Іспанія як “член НАТО через Іберійський пакт” (1949).

Іспано-американські угоди 1953 року, початок нового етапу у зовнішній політиці Іспанії. Поліпшення відносин із Францією. Прийняття Іспанії до ООН (1955). Виведення іспанських військ з Марокко (1956–1969). Іспано-американська угода 1963 року як дипломатична перемога Іспанії: Іспанія визнана рівноправним партнером.

Посилення європейського спрямування у зовнішній політиці Іспанії в 1960-х роках. Франко-іспанське співробітництво. Проблема Гібралтару і напруженість у відносинах з Великою Британією. Спроби вступу до ЄС (1969; 1971). Розвиток відносин з країнами Латинської Америки. Суперечливість зовнішньої політики Іспанії при уряді К. Аріаса Наварро (1974–1976). Участь Іспанії в НБСЄ (1975).

Зовнішня політика Іспанії в 1975–2000 рр. Зміни зовнішньополітичного курсу Іспанії після смерті Ф. Франко. Зовнішня політика уряду А. Суареса. Відмова від “особливих відносин з США”, курс на вступ до НАТО. Вступ Іспанії до НАТО (1982). Американсько-іспанська угода 1982 року. Вихід Іспанії з міжнародної ізоляції, значне розширення мережі дипломатичних представництв Іспанії (1975–1978). Іспанія як активний учасник НБСЄ, організатор Мадридського саміту НБСЄ (1980).

Зовнішня політика уряду Ф. Гонсалеса. Вступ Іспанії до ЄС (1986), значення європейського фактора для розвитку зовнішньої політики Іспанії. Розвиток відносин з країнами Латинської Америки. Ідея Іbero-американського співтовариства. Іспанія як міст між ЄС і МЕРКОСУР. Розширення зв’язків з країнами Східного Середземномор’я. Нафтова проблема в зовнішній політиці Іспанії.

Зовнішня політика уряду Х. М. Аснара. Зміцнення іспано-французьких відносин; охолодження контактів Іспанії та Німеччини. Збереження гібралтарської проблеми як чинника у відносинах між Іспанією і Великою Британією.

Обмеженість іспанської зовнішньої політики сферою безпосередніх інтересів Іспанії; фактична відмова від активної зовнішньополітичної діяльності у порівняно віддалених регіонах.

Зовнішньополітичний курс Іспанії після приходу до влади нового соціалістичного уряду Хосе Л. Р. Сапатеро (2004). Крутий поворот у зовнішній політиці Іспанії від підтримки курсу США до солідарності з лідерами Євросоюзу, зокрема в іракському питанні. Виведення іспанських військ з Іраку. Позиція Іспанії щодо незалежності Косова.

Латинська Америка як один з найважливіших напрямів зовнішньої політики Іспанії. Іберо-американське співтовариство націй. Середземноморська політика Іспанії. “Барселонський процес” як іспанська відповідь на гострі питання і проблеми середземноморського регіону. Особливі відносини Іспанії з Марокко (анклави Сеута та Мелілья, невирішена проблема Західної Сахари, нелегальна міграція, іспанські інвестиції тощо).

Слабкість зовнішньополітичних контактів між Іспанією і Україною та іншими пострадянськими країнами.

Література [17; 18; 25; 26; 33; 43; 46; 59]

Тема 8. Зовнішня політика Португалії

Зовнішня політика “Нової держави” А. Салазара. Вступ Португалії до НАТО (1949 р.) як відображення нової ролі країни в боротьбі з комунізмом. Колоніальні війни Португалії (1961–1974 рр.).

Зовнішньополітичні наслідки “Революції гвоздик” (1974 р.). Вступ Португалії до ЄС (1986 р.). Створення (1996 р.) та діяльність Співдружності португаломовних країн.

Фактор української трудової міграції у відносинах Португалії з Україною.

Література [18; 26; 41; 46]

Тема 9. Зовнішня політика Греції

Історичні традиції зовнішньої політики Греції. Греція — родоначальниця цивілізаційних основ, які визначили демократичну лінію розвитку Європи.

Особливості стану та розвитку Греції після Другої світової війни. Зовнішньополітичний курс Греції: визначальні чинники членства в Європейському Союзі і НАТО.

Європейський вектор зовнішньої політики Греції. Вступ Греції до ЄС в якості постійного члена як стабілізуючий фактор. Загальне негативне думка “лівих” щодо ЄЕС (гасло “ЄЕС і НАТО — єдиний синдикат”). Сучасне формування загальнонаціонального консенсусу щодо європейського вектора політики Греції.

Фактори певної самостійності Греції у своїх зовнішньополітичних оцінках, особливої позиції з низки зовнішньополітичних проблем. Участь Греції в Спільній політиці Євросоюзу в сфері оборони і безпеки (СЗПБ). Активна співпраця Греції з Радою Європи та ОБСЄ. Балканський напрям зовнішньої політики Греції. Роль Афін у рамках Пакту стабільності для Південно-Східної Європи. Участь Греції в реалізації Дейтонських угод щодо Боснії і Герцеговини, міжнародних Силах із стабілізації. Особлива позиція Греції щодо врегулювання в Косово. Кіпрське врегулювання як один з головних пріоритетів зовнішньої політики Греції.

Проблеми конкурентоздатності грецької економіки (крім судноплавства) на європейських та світових ринках. Світова економічна криза та фінансове банкрутство країни.

Зовнішньополітичні акценти антикризової політики грецького уряду.

Участь Греції в Організації Чорноморського економічного співробітництва (ОЧЕС). Грецька діаспора в Україні. Стан та перспективи розвитку відносин Греції з Україною.

Література [18; 26; 41; 78]

Змістовий модуль IV. Зовнішня політика скандинавських країн-членів Європейського Союзу, країн Бенілюксу, Австрії та Ірландії

Тема 10. Зовнішня політика скандинавських країн-членів Європейського Союзу (Данії, Швеції, Фінляндії)

Загальна характеристика країн Північної Європи. Проблеми участі країн регіону у Другій світовій війні. Новий зовнішньополітичний курс країн Північної Європи після закінчення Другої світової війни. Членство в ООН. Міжнародні відносини в період початку “холодної війни” (1948–1952 рр.). План Маршалла. Економічне і соціально-політичне становище країн Північної Європи в другій половині ХХ ст. Вступ Данії, Ісландії та Норвегії в НАТО. Зовнішня політика в

1960–1970-ті роки. Боротьба за вступ до “Спільного ринку”. Сучасне забезпечення безпеки на Півночі Європи.

Основні напрями зовнішньої політики Данії. Відносини з Євросоюзом. Співпраця з ООН. Відносини з НАТО. Гренландія та Фарерські острови у зовнішній політиці Данії. Відносини з Україною та країнами СНД.

Основи зовнішньої політики Швеції. Характеристика шведського нейтралітету. Пріоритети зовнішньої політики на сучасному етапі. Зовнішня політика Швеції в європейському співтоваристві. Співпраця з ООН. Роззброєння. Політика захисту навколишнього середовища. Співпраця з країнами Північного регіону. Шведська зовнішня торгівля. Співпраця з Україною, Росією та країнами Балтії. Шведська допомога країнам, що розвиваються.

Основні напрями зовнішньої політики Фінляндії. Характеристика нейтралітету Фінляндії. Відносини з Євросоюзом. Співпраця з НАТО. Співпраця з ООН. Глобальні питання та досвід їх вирішення Фінляндією. Історія та перспективи “особливих відносин” Фінляндії з СРСР і Росією. Відносини з Україною. Рада держав Балтійського моря.

Особливості міжнародних відносин на Півночі Європи. Проблеми та перспективи спільної зовнішньої політики держав Північної Європи.

Література [8; 10–12; 25; 56; 77]

Тема 11. Зовнішня політика країн Бенілюксу

Країни Бенілюксу: досвід нейтралітету у Другій світовій війні. Післявоєнний вступ до великої кількості міжнародних організацій. Відкритий характер економік та опертя на міжнародну торгівлю.

Бенілюкс як регіональний союз трьох європейських конституційних монархій. Перетворення Економічного союзу Бенілюкс у Союз Бенілюкс як свідчення якісного розширення та зростання обсягів співробітництва.

Країни Бенілюксу — одні з засновників НАТО і Євросоюзу (через митний союз Бенілюкс). Розробка Шенгенської угоди за взірцем відміни внутрішніх кордонів у Бенілюксі.

Нідерланди — вітчизна батька міжнародного права Гуго Гроція, важливий центр міжнародного права, країна перебування Міжнародного суду ООН, Міжнародного кримінального суду та його попере-

дників — Міжнародного трибуналу з колишньої Югославії та Міжнародного трибуналу з питань Руанди.

Нідерланди — один з основних архітекторів Маастрихтської та Амстердамської угод.

Участь країн Бенілюксу в операціях НАТО 1990–2000-х років.

Спадщина нідерландської колоніальної імперії: традиційні відносини з Індонезією і Суринамом. Активна роль країни в програмі ООН з підтримки країн третього світу (відрахування 1 % ВВП на цілі розвитку), у близькосхідному мирному процесі та в допомозі країнам, що постраждали від природних катастроф.

Міжнародні аспекти ліберальної політики Нідерландів щодо легких наркотиків.

Зовнішньополітичні наслідки трансформації Бельгії з федерації в конфедерацію. Вплив мовних, етнополітичних та етнокультурних чинників на зовнішню політику Бельгії. Міжнародна правосуб’єктність суб’єктів Королівства Бельгії. Урядові кризи 2007 та 2010 рр.: зовнішньополітичні обставини та наслідки від цього. Позиція Бельгії щодо Європейської мовної хартії.

Вбивства Пима Фортьойна (2002 р.) і Тео ван Гога (2004 р.) та зовнішньополітичні наслідки. Берлінська промова Гірта Вільдерса (жовтень 2010 р.) та її вплив на імміграційну політику країн ЄС.

Особливості зовнішньої політики Люксембурга.

Історія, стан та перспективи розвитку відносин країн Бенілюксу з Україною.

Література [16; 18; 25; 26; 46; 61; 65; 78]

Тема 12. Зовнішня політика Австрії

Московська декларація урядів СРСР, Великої Британії й США від 1 листопада 1943 р. щодо недійсності анексії Австрії Німеччиною. Відновлення Австрійської Республіки і зовнішньополітичні пріоритети федерального уряду (1945–1955 рр.) в умовах верховної влади чотирьох окупаційних держав. Московська 1947 року, Лондонська 1947 року, Паризька 1949 року і Берлінська 1954 року конференції міністрів закордонних справ СРСР, США, Великої Британії і Франції щодо австрійського питання.

Зовнішньополітичні чинники й наслідки підписання та введення в дію Державного договору про відновлення незалежної демократії Австрії (15 травня — 27 липня 1955 р.). Розпуск Союзницької ради у

Відні та виведення окупаційних військ. Ухвалення конституційного закону про постійний нейтралітет Австрії (жовтень 1955 р.).

Зовнішня політика Австрії в період “холодної війни”. Адаптація політики нейтралітету до нових міжнародних умов. Вступ Австрії до ЄС. Особливості зовнішньої політики Австрії в рамках європейсько-го консенсусу. Позиція Австрії щодо співробітництва з НАТО. Відносини Австрії з Україною: історія та сучасність.

Література [6; 18; 26; 41]

Тема 13. Зовнішня політика Ірландії

Проголошення незалежності Ірландії та вихід з британської Співдружності Націй (1949 р.). Проблема Північної Ірландії в ірландсько-британських відносинах та її вплив на зовнішньополітичний курс сучасної Ірландії.

Вступ Ірландії до ЄС. Вступ до європейської валютної системи та єврозони. Участь Ірландії в миротворчих акціях ООН.

Причини відмови Ірландії від членства в НАТО. Ірландія — член програми НАТО “Партнерство заради миру” (з 1999 р.).

Відносини Ірландії з Україною.

Література [18; 21; 43; 46; 64; 78]

Змістовий модуль V. Зовнішня політика посткомуністичних країн-членів Європейського Союзу

Тема 14. Зовнішня політика країн Вишеградської групи і Словенії

Зовнішня політика країн Центрально-Східної Європи у перші післявоєнні роки. Визнання союзниками польського Тимчасового уряду національної єдності (червень 1945 р.). Повернення Угорщини до кордонів Трианонського договору 1920 р. згідно з Паризькими мирними договорами 1947 року. Зовнішньополітичні наслідки встановлення комуністичних режимів за умов радянської окупації.

Країни Центрально-Східної Європи в Раді економічної взаємодопомоги й Організації Варшавського договору.

Антирадянське повстання в Угорщині і операція “Вихор” (жовтень-листопад 1956 р.): причини та зовнішньополітичні наслідки. “Празька весна” 1968 року. Доктрина Брежнева. Особливості відносин у соціалістичному таборі у 70–80-х роках. Зовнішня політика Польщі

після створення загальнонаціонального руху “Солідарність” (1980-ті роки). Вплив горбачовської перебудови на внутрішньополітичну ситуацію в Польщі. Зовнішня політика першого реформаторського уряду Т. Мазовецького і Л. Бальцеровича.

Вплив перебудови в СРСР на зовнішню політику країн регіону. Вишеградське співробітництво і Центральноевропейська ініціатива. Вступ до НАТО (1999 р., Словаччина — 2004 р.) і ЄС (2004 р.). Приєднання до Шенгенської зони. Сучасна зовнішня політика країн Вишеградської групи.

Зовнішньополітичні пріоритети президентів Польщі Л. Валєси (1990–1995 рр.) і А. Квасьневського (1995–2005 рр.). Підтримка військових дій блоку в Югославії (1999 р.) і Афганістані (2001 р.) та американо-британського вторгнення в Ірак (2003 р.). Зовнішньополітичні розходження в діяльності президента Л. Качинського (2005–2010 рр.) і ліберально-консервативного уряду Д. Туска (з листопада 2007 р.). Зовнішньополітичний курс Польщі після вступу на посаду президента Б. Коморовського (серпень 2010 р.).

Зовнішньополітична ідеологія та практика В. Гавела. Зближення Чехії із Західною Європою та США. Специфіка політичних взаємовідносин між Словаччиною і Чехією.

Особливості зовнішньополітичного курсу урядів Угорської соціалістичної партії та Угорської громадянської партії (ФІДЕС). Проблема угорської меншини у відносинах Угорщини з Україною, Румунією, Сербією і Словаччиною.

Відносини країн Вишеградської групи з Україною на сучасному етапі: здобутки, проблеми, перспективи.

Проголошення незалежності Словенії від СФРЮ та десятиденна війна проти югославської армії (1991 р.): зовнішньополітичні наслідки. Словенія — успішний приклад демократичної та ринкової трансформації. Вступ Словенії до ЄС і НАТО (2004 р.), Шенгенської зони (2007 р.) та єврозони (2009 р.). Особливості центральноевропейської політики Словенії. Розвиток відносин з Україною.

Література [3; 9; 22; 25; 27; 34; 48; 54; 70; 71; 79]

Тема 15. Зовнішня політика країн Балтії

Історичні та культурно-цивілізаційні фактори сучасної зовнішньої політики країн Балтії.

Курс на вступ до євроатлантичної спільноти як пріоритет держав Балтії після набуття незалежності. Пошуки гарантій безпеки з боку

західних країн та інституцій. Інтегрування в економічну та політичну систему західного світу. Цивілізаційне самовизначення в межах західної цивілізації та протиставлення східнослов'янській (передусім російській) цивілізаційній моделі. Визнання значущості та ваги НАТО і ЄС, успіху та процвітання країн Північної Європи.

Спільне та окреме в історичному та соціополітичному досвіді трьох країн Балтії (етнічне походження, історія державності). Питання існування “балтійської ідентичності”.

Створення Балтійської Асамблеї представників трьох парламентів (1991 р.), Балтійської ради і Ради Міністрів (1993 р.), Секретаріату Балтійської Асамблеї (1999 р.).

Зовнішньополітичні чинники та наслідки виводу російських військ з країн Балтії. Вступ до НАТО і ЄС. Угода про створення спільних миротворчих об'єднань (1993 р.). Формування Балтійського батальйону (БАЛТБАТ) за підтримки Північних країн, Великої Британії та США. Створення спільної військово-морської ескадри (БАЛТРОН) та регіональної мережі повітряного спостереження з центром у Каунасі (БАЛТНЕТ).

Країни Північної Європи — найближчі зовнішньополітичні та зовнішньоекономічні партнери країн Балтії. “Північний компонент” у західній програмі з військової підтримки країн Балтії.

Міжнародні організації та інститути балтійського співробітництва як інструменти інтеграції регіону Балтії в Північну та Центральну Європу через мережу транснаціональних економічних, соціальних та культурних зв'язків. Створення за ініціативи Данії та Німеччини (Копенгаген, березень 1992 р.) Ради Держав Балтійського моря (РДБМ) у складі 11 балтійських країн та Єврокомісії та її вплив на розвиток зовнішніх відносин країн Балтії. Створення в Стокгольмі постійного секретаріату Ради Держав Балтійського моря (1999 р.).

Особливості зовнішньої політики країн Балтії щодо України.

Література [10; 11; 18; 27; 67; 78; 79]

Тема 16. Зовнішня політика Болгарії і Румунії

Зовнішньополітичні обставини встановлення комуністичного режиму в Болгарії. Зовнішня політика Болгарії за часів керівництва Тодора Живкова (1954–1989 рр.). Участь Болгарії у військових операціях ОВД в Угорщині (1956 р.) і Чехословаччині (1968 р.).

Радикальна зміна зовнішньополітичного курсу з початком демократичного реформування Болгарії (10 листопада 1989 р.). Інтеграція до НАТО і ЄС. Особливості зовнішньополітичного курсу урядів соціалістів та Симеона Сакскобургготського. Зовнішньополітичні наслідки перемоги на парламентських виборах 2009 року радикальних лібералів (партія “ГЕРБ”) на чолі з Бойко Борисовим. Розвиток відносин з Україною.

Особливості зовнішньополітичного курсу комуністичної Румунії. Позиція Румунії щодо радянсько-югославського конфлікту. Відносна автономія Румунії в межах ОВД. Виведення радянських військ з Румунії (1957 р.). Відносна нормалізація відносин із західними країнами. Особливі відносини із Францією і США. Активізація відносин із КНР. Засудження румунським керівництвом уведення до Чехословаччини військ ОВД (1968 р.). Виплата зовнішніх боргів — головний пріоритет зовнішньоекономічної політики Румунії у 1980–1989 рр.

Румунська революція (грудень 1989 р.). Інтеграція Румунії до НАТО і ЄС. Політика Румунії щодо України. Фактори української діаспори в Румунії і румунської діаспори в Україні. Договір про відносини добросусідства і співробітництва між Україною та Румунією (1997 р.) та особливості регулювання в ньому проблеми національних меншин.

Література [18; 25; 41; 54; 70; 71; 79]

Змістовий модуль VI. Спільна зовнішня політика і політика безпеки Європейського Союзу: поєднання національного і наднаціонального

Тема 17. Спільна зовнішня політика і політика безпеки Європейського Союзу: поєднання національного і наднаціонального

Історія інтеграції в сфері Спільної зовнішньої політики та політики безпеки. Проекти Європейського Оборонного співтовариства (1952 р.) та Політичного союзу (1974 р.). Петерсберзька декларація (1992 р.) щодо відносин між ЗЕС, ЄС і НАТО.

Маастрихтський договір. СЗПБ як друга опора ЄС. Реформування СЗПБ Амстердамським договором (1997 р.). Зустріч Ж. Ширака

і Т. Блера в Сан-Мало (грудень 1998 р.) та формування військово-політичних можливостей для реалізації “Петерсберзьких місій”.

Кельнський саміт ЄС (1999 р.): поглиблення координації зовнішньої політики та запровадження поста високого представника ЄС з питань зовнішньої політики та безпеки. Ніццький договір (2001) та його роль у розширенні ЄС на схід.

Особливості та механізми міжурядової координації зовнішньої політики ЄС. Комітет ЄС з питань політики та безпеки.

Зовнішньополітичні фактори шести розширень ЄС (1973; 1981; 1986; 1995; 2004; 2007 рр.) Зона євро та Шенгенська угода (1985 р.). Історія розробки та причини провалу прийняття Конституції ЄС. Лісабонський договір про реформування ЄС (2007 р.) та зовнішньополітичні наслідки набрання ним чинності (грудень 2009 р.). Особливості міжнародно-правової правосуб’єктності Європейського Союзу. Зовнішньополітичні функції Європейської ради, Європейської комісії, Ради Європейського Союзу, Європейського парламенту. Тенденція селективного делегування повноважень від національних держав (безпосередню або через Раду Міністрів) до Єврокомісії: зовнішньополітичний аспект.

Єдність і суперечності між ЄС і США. Вплив регіону ЄС на перебіг процесів у Європі та світі. Роль Європейського Союзу в забезпеченні та зміцненні демократичної безпеки в Європі та світі.

Відносини Європейського Союзу з ООН, спеціалізованими установами ООН, світовими фінансовими та економічними інституціями.

Відносини Європейського Союзу з НАТО та Західноєвропейським Союзом.

Відносини Європейського Союзу з Радою Європи та ОБСЄ в контексті загальноєвропейського інтеграційного процесу. Проблема біполярності політичного простору Великої Європи. Конфліктні точки та зони напруги в регіоні Європейського Союзу.

Передумови та значення розширення ЄС на Схід. Визначальні фактори розширення ЄС на Схід. Початок формування нових відносин. Європейські угоди. Підготовка нової стратегії відносин. Копенгагенські критерії. Формування та реалізація стратегії розширення ЄС. Еволюція політики ЄС щодо країн Центрально-Східної, Південно-Східної Європи та СНД. Виклики розширенню ЄС на Схід.

“Європейська політика сусідства”. Історія розвитку, стан та перспективи відносин ЄС з Росією та Білоруссю. Балканська політика

ЄС. Середземноморська політика ЄС. Особливості відносин ЄС з Туреччиною, Ізраїлем, країнами МАГРИБу.

Зовнішньополітичні аспекти відносин Україна–ЄС. Угода про партнерство та співробітництво між Україною і Європейським Союзом та перспективи подальшого розвитку договорно-правової бази взаємовідносин. Специфіка “Європейської політики сусідства” щодо України. Проблеми та перспективи створення зони вільної торгівлі Україна–ЄС та скасування візового режиму для українських громадян. Механізми регулювання зовнішньої трудової міграції між Україною та ЄС.

Література [3; 16; 24; 26; 32; 41; 45; 53; 60; 61; 65; 78]

ТЕМИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

1. Особливості інтеграційного об’єднання Європейського Союзу як регіональної підсистеми міжнародних відносин.
2. Сучасний стан і перспективи регіональної системи міжнародних відносин країн Європейського Союзу.
3. Етапи й форми європейської інтеграції.
4. Зовнішньополітичний курс Європейського Союзу (з 1993 р.).
5. Проблема розширення ЄС: підходи, принципи, перспективи.
6. ЄС–США: спільність інтересів і суперечності.
7. Відносини ЄС–Україна.
8. Пріоритети в зовнішній політиці Великої Британії.
9. Особливості позиції Великої Британії щодо європейської інтеграції.
10. Мотиви й масштаби участі Лондона в антитерористичній коаліції.
11. Відносини Велика Британія–ФРН.
12. Британо-російські відносини.
13. Відносини Україна–Велика Британія.
14. Особливості зовнішньополітичної стратегії Франції.
15. Ядерний фактор у зовнішній політиці Парижа.
16. Франція та проблеми європейської безпеки.
17. Відмінності підходів Великої Британії і Франції до проблеми надання незалежності колоніальним володінням після 1945 р.
18. Позиції західноєвропейських держав під час Берлінської кризи 1958–1961 рр.
19. Етапи формування зовнішньої політики ФРН.
20. Роль об’єднаної Німеччини в новій Європі та світі.

21. Позиція ФРН щодо розширення НАТО та ЄС.
22. Українсько-німецькі відносини: здобутки, проблеми, перспективи.
23. Косовська криза в інтерпретації основних шкіл теорії міжнародних відносин.
24. Роль Європейського парламенту та Європейської комісії в формуванні та реалізації Спільної зовнішньої та безпекової політики ЄС.
25. Вплив Маастрихтського договору на процес європейської інтеграції.
26. Особливості політики країн Європейського Союзу щодо Туреччини.
27. Спільне та особливе в політиці країн Європейського Союзу щодо України.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Причини та наслідки створення Ялтинсько-Потсдамської системи міжнародних відносин: європейський аспект.
2. Порівняльна характеристика Версальсько-Вашингтонської та Ялтинсько-Потсдамської систем міжнародних відносин у контексті підтримання миру в Європі.
3. Вплив плану Маршалла на післявоєнну реконструкцію Західної Європи та європейсько-американські відносини.
4. Міжнародно-політичний аспект Гаазького конгресу та створення Ради Європи. Їх значення для європейської інтеграції.
5. Розпад європейських колоніальних імперій та його вплив на зовнішню політику колишніх метрополій (на прикладах Великої Британії, Франції, Португалії).
6. Позиції великих європейських держав щодо європейського об'єднання: 40–90-ті роки ХХ ст.
7. Зміст і значення Римського договору (1957 р.) — створення Спільного ринку.
8. Відносини країн ЄС із Радянським Союзом: від “холодної війни” до перебудови.
9. Принципи та основні риси зовнішньої політики ФРН.
10. Принципи і наслідки об'єднання Німеччини.
11. Німеччина у другій половині 40-х років. Розкол країни й утворення двох німецьких держав.
12. Зовнішня політика ФРН у 1949–1969 роках. Канцлер К. Аденауер і його наступники.
13. Берлінські кризи часів “холодної війни” в інтерпретації основних шкіл теорії міжнародних відносин.
14. Нова східна політика ФРН при коаліційних урядах СДПН-ВДПН (канцлери В. Брандт і Г. Шмідт): основні характеристики та результати.
15. ФРН у 80-ті роки. Канцлер Г. Коль і його зовнішня політика.
16. Зовнішня політика ФРН при канцлері Г. Колі: 1982 — 1998 рр.
17. Зовнішня політика Німецької Демократичної Республіки.
18. Об'єднання Німеччини, основні тенденції її розвитку в 90-ті роки. Специфіка зовнішньої політики канцлера Г. Шредера.
19. Зовнішня політика ФРН: основні тенденції розвитку наприкінці 90-х та у 2000-х роках: порівняльна характеристика зовнішньополітичних пріоритетів канцлерів Г. Шредера та А. Меркель.
20. Роль Німеччини в політиці сучасної Європи.
21. Позиція ФРН у НАТО, ОБСЄ.
22. Розбіжності між ФРН і США щодо військових операцій в Іраку.
23. Ставлення ФРН до ідеї створення європейських збройних сил.
24. Форми участі ФРН в антитерористичних операціях.
25. Стан і перспективи відносин України й ФРН.
26. Зовнішня політика Великої Британії з кінця 40-х по 60-ті роки.
27. Велика Британія в 70-ті роки: економічна криза та основні напрями зовнішньої політики.
28. Зовнішня політика британських консервативних урядів М. Тетчер і Дж. Мейджора.
29. Основні риси та тенденції британської зовнішньої політики на рубежі ХХ — ХХІ ст. (лейбористські уряди Т. Блера і Г. Брауна).
30. Зовнішня політика Великої Британії при консервативно-ліберальному уряді Д. Камерона.
31. Ядерний компонент в оборонній і зовнішній політиці Великої Британії.
32. Позиція Лондона щодо європейських збройних сил.
33. Велика Британія — союзник США в антитерористичній коаліції.
34. Еволюція європейської політики Великої Британії у другій половині ХХ — на початку ХХІ ст.
35. Позиція Лондона щодо розширення ЄС та НАТО.
36. Політика Великої Британії щодо країн пострадянського простору.

37. Відносини Великої Британії та України.
38. Основні риси зовнішньої політики Великої Британії на рубежі ХХ-ХХІ ст.
39. Франція в роки ІV Республіки, основні напрями зовнішньої політики.
40. Встановлення V Республіки. Зовнішня політика президента де Голля.
41. Франція в 70-ті роки. Президенти Ж. Помпиду та В. Жискар д'Естен, їх зовнішня політика.
42. Франція у 80-ті — першій половині 90-х років. Президент Ф. Міттеран і його політика.
43. Основні зміни у зовнішній політиці Франції на рубежі ХХ-ХХІ ст. Президент Ж. Ширак.
44. Основні риси зовнішньої політики Франції на рубежі ХХ-ХХІ ст.
45. Порівняльні характеристики європейської та євроатлантичної політики Франції за президентів Ш. де Голля та Н. Саркозі.
46. Ядерна зброя й зовнішня політика Парижа.
47. Франція і НАТО.
48. Зміст суперечностей між Францією та США щодо військових операцій в Іраку.
49. Відносини Франція-ФРН: партнерство й суперництво.
50. Пріоритети в зовнішньополітичній стратегії Франції.
51. Принципи і основні риси зовнішньої політики Франції.
52. Українсько-французькі відносини.
53. Порівняльна характеристика європейської політики Великої Британії, Німеччини та Франції на сучасному етапі.
54. Принципи зовнішньої політики Італії.
55. Основні характеристики та пріоритети зовнішньої політики Італії у другій половині ХХ — на початку ХХІ ст.
56. Позиція Італії щодо збройних конфліктів на Балканах.
57. Зовнішня політика Іспанії в ХХ — на початку ХХІ ст.: від громадянської війни до європейської інтеграції.
58. Зовнішня політика Іспанії, Португалії і Греції у другій половині ХХ — на початку ХХІ ст. у контексті переходу від диктатури до демократії.
59. Основні напрями зовнішньої політики країн Північної Європи у другій половині ХХ — на початку ХХІ ст.

60. Витоки та характеристики політики нейтралітету Австрії епохи “холодної війни” та постбіполярного світу.
61. Особливості зовнішньої політики країн Бенілюксу у ХХ — на початку ХХІ ст.
62. Нарада з безпеки та співробітництва в Європі (Гельсінки, 1975 р.): причини її скликання та значення для політичних трансформацій на європейському континенті. Роль Організації з безпеки та співробітництва в Європі на сучасному етапі.
63. Порівняльні характеристики зовнішньої політики держав “Старої” та “Нової” Європи на сучасному етапі (на прикладі відносин із США та Росією).
64. Стан, проблеми та перспективи відносин між країнами ЄС і США у другій половині ХХ — на початку ХХІ ст.
65. Вплив європейських інституцій та цінностей на демократизацію країн Центральної та Східної Європи.
66. Місце України у зовнішній політиці великих європейських країн.
67. Місце України у зовнішній політиці країн Центральної та Східної Європи.
68. Проблеми формування спільної зовнішньої політики країн ЄС.
69. Участь країн ЄС в євроатлантичній системі безпеки та перспективи європейської безпекової політики.
70. Енергетична проблема та її вплив на зовнішню політику країн ЄС.
71. Вплив розбіжностей у зовнішній політиці країн ЄС на процес розширення Євросоюзу.
72. Балканська політика країн ЄС у другій половині ХХ — на початку ХХІ ст.
73. Війна в Югославії та Косовська криза в контексті еволюції зовнішньої політики країн ЄС.
74. Місце та роль Європи в сучасних міжнародних відносинах. Проблеми існування розподільчих ліній у сучасній Європі.
75. Європа і Туреччина: історичний аспект та сучасний стан відносин.
76. Основні проблеми європейської безпеки на рубежі ХХ-ХХІ ст.
77. Російський напрям зовнішньої політики країн ЄС в епоху постбіполярного світу.
78. Внесок європейської дипломатії у врегулювання конфліктів на Кавказі.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

79. Сучасні глобальні виклики та загрози: їх вплив на зовнішню політику країн ЄС.
80. Середземноморська політика країн ЄС.
81. Близькосхідна політика країн ЄС.
82. Зовнішньополітичні наслідки краху континентальних імперій.
83. Роль країн ЄС у підтриманні міжнародної системи колективної безпеки: друга половина ХХ початок ХХІ ст.
84. Політика великих європейських держав щодо ООН.
85. Вплив національної та європейської ідентичності на зовнішню політику країн ЄС.
86. Особливості зовнішньої політики нових членів ЄС на сучасному етапі.
87. Зовнішня політика країн Балтії: основні етапи, характеристики та тенденції розвитку.
88. Рада Європи та перспективи інтеграції західної та східної частин континенту.
89. Основні етапи європейської інтеграції у 50-ті — 80-ті роки (Європейське співтовариство вугілля та сталі, Євроатом, Європейське Економічне Співтовариство).
90. Європейський Союз — якісно новий етап європейської інтеграції.
91. Географія енергопостачання країн Європейського Союзу. Енергетична проблема та її стратегічне значення.
92. Європейський Союз: склад, структура, основні напрями діяльності.
93. Характеристика сучасної зовнішньої політики ЄС.
94. Проблема розширення ЄС.
95. Відносини ЄС—Україна: етапи та сучасний стан розвитку.
96. Європейська політика сусідства та її роль для інтеграції України до ЄС.
97. Європейська Рада та її вплив на зовнішню політику країн ЄС.
98. Європейська комісія та її вплив на зовнішню політику країн ЄС.
99. Єдність і суперечності у відносинах ЄС—США.
100. Еволюція відносин країн Європи з країнами, що розвиваються: перша половина ХХ — початок ХХІ ст.
101. Релігійний фактор у міжнародних відносинах країн ЄС наприкінці ХХ ст. — на початку ХХІ ст.
102. Європа та ісламський світ: особливості та тенденції розвитку дипломатичних відносин.
1. *Арбатова Н. К.* Внешняя политика Италии. Процесс формирования и осуществления. — М.: Наука, 1984. — 223 с.
2. *Барабанов О. Н.* Италия после холодной войны: от “средней державы” к “миру протагонистов”. — М.: РОССПЭН, 2002. — 160 с.
3. *Бжезинський З.* Велика шахівниця. Американська першість та її стратегічні імперативи. — Львів; Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2000. — 223 с.
4. *Блоч Д., Фитцджеральд П.* Тайные операции английской разведки: Ближний и Средний Восток, Африка и Европа после 1945 г. — М.: Политиздат, 1987. — 235 с.
5. *Брандт В.* Воспоминания. — М.: Новости, 1991. — 528 с.
6. *Вальдхайм К.* Австрийский путь. — М.: Прогресс, 1976. — 232 с.
7. *Ватлин А. Ю.* Германия в ХХ веке. — М.: РОССПЭН, 2005. — 336 с.
8. *Вахрушева К. В.* Политика нейтралитета и членство Швеции в Европейском союзе // Северная Европа. Проблемы истории. Вып. 4. — М.: Наука, 2003. — С. 141–150.
9. *Віднянський С. В., Мартинов А. Ю.* Україна в постмодерній системі міжнародних відносин // Наук. вісн. Диплом. акад. України. — 2001. — Вип. 5. — С. 140–148.
10. *Володькин А.* “Северное измерение” Европейского союза и региональное сотрудничество на Балтике // Журн. междунар. права и междунар. отношений. — 2006. — № 4. — С. 63–68.
11. *Володькин А.* Становление балтийского регионализма // Журн. междунар. права и междунар. отношений. — 2006. — № 2. — С. 46–51.
12. *Вуколов Н.* Приоритеты Швеции в ЕС // Компас. — 2000. — № 49. — С. 49–63.
13. *Вяткин К.* Гельмут Коль // Вопросы истории. — № 3 — 1995. — С. 46 — 66.
14. *Гайдуков Л. Ф., Кремень В. Г.* та ін. Міжнародні відносини і зовнішня політика, 1980–2000. — К., 2001. — 373 с.
15. *Галака С. П.* Проблема нерозповсюдження ядерної зброї у міжнародних відносинах. — К.: Київ. нац. ун-т, 2002. — 278 с.
16. *Дайнен Д.* Дедалі міцніший союз. Курс європейської інтеграції / Пер. з англ. М. Марченко. — К.: “К. І. С.”, 2006. — 692 с.

17. *Дамс Х. Г.* Франсиско Франко. Солдат и глава государства. — Ростов н/Д: Феникс, 1999. — 352 с.
18. *Дейвіс Н.* Європа. Історія: Пер. з англ. — К.: Основи, 2000. — 1464 с.
19. *Долло Л.* Франція в сучасному світі. — М.: ИнтраТек-Р, 1996. — 130 с.
20. *Жискар д'Эстен В.* Власть и жизнь. — М.: Междунар. отношения, 1990. — 319 с.
21. *Журков А. А., Фаминский И. П.* Великобритания и проблемы западноевропейской интеграции. — М.: Изд-во МГУ, 1970. — 107 с.
22. *Зашильняк Л. О., Крикун М. Г.* Історія Польщі: від найдавніших часів до наших днів. — Л.: Вид-во Львів. нац. ун-ту ім. І. Франка, 2002. — 752 с.
23. *Зиборова М. С.* Бонн-Вашингтон: 70–80-е годы. — М.: Наука, 1988. — 240 с.
24. *Європейський союз: консолідовані договори / В. Муравйов* (наук. ред.). — К.: Port-Royal, 1999. — 206 с.
25. *Іваницька О. П.* Новітня історія країн Європи та Америки (1945–2002 рр.). — Вінниця: Фоліант, 2003. — 560 с.
26. *Кальвокоресси П.* Мировая политика 1945–2000: В 2-х кн.: Пер. с англ. — М.: Междунар. отношения, 2003. — Книга 1-я. — 624 с. — С. 1–446.
27. *Канцелярук Б. І.* Східноєвропейська дилема Америки. — К.: Ін-т світової економіки і міжнар. відносин НАН України, 1995. — 200 с.
28. *Ковалев А. А.* Франція на перепутьях мировой политики. — М.: Междунар. отношения, 1983. — 182 с.
29. *Колосков И. А.* Внешняя политика Пятой Республики: эволюция основных направлений и тенденций. 1958–1972. — М.: Наука, 1976. — 303 с.
30. *Кондратюк С. В.* Європейська політика об'єднаної Німеччини. — К.: Ін-т світової економіки і міжнародних відносин НАН України, 2008. — 264 с.
31. *Котійка В. В.* Великобританія у Європейському Союзі: очікування та наслідки // Наук. вісн. Дипломат. акад. — 2001. — Вип. 5. — С. 169–176.
32. *Котійка В. В., Шинкаренко Т. І.* Європейський Союз: заснування і етапи формування. — К.: Видавничий дім “Ін Юре”, 2001. — 448 с.
33. *Красиков А. А.* Испания и мировая политика. — М.: Междунар. отношения, 1989. — 349 с.
34. *Кремер И. С.* ФРГ: Этапы “восточной политики”. — М.: Междунар. отношения, 1986. — 220 с.
35. *Кривонос Р. А.* Німеччина у структурі європейської інтеграції. — К.: ВПЦ “Київський університет”. — 2004. — 166 с.
36. *Крушинський В. Ю.* Британська Європа чи Європейська Британія. Великобританія в європейських інтеграційних процесах. — К.: ВПЦ “Київський університет”, 2003. — 214 с.
37. *Кудряченко А. І.* Європейська політика ФРН. — К.: Наук. думка, 1996. — 240 с.
38. *Майборода О. М.* Конрад Аденауер — ініціатор європейської інтеграції // Наук. вісн. Дипломат. акад. України. — Вип. 4. — К., 2000. — С. 306–317.
39. *Манжолу В. А.* Ядерное оружие Франции и вопросы европейской безопасности. — К.: Выща шк., 1989. — 165 с.
40. *Мармазов В. Є., Піляев І. С.* Рада Європи: політико-правовий механізм інтеграції. — К.: Видавничий дім “Юрид. кн.”, 2000. — 472 с.
41. *Міжнародні відносини та світова політика: Підручник / Кер. авт. кол. В. Ю. Крушинський; За ред. В. А. Манжолу.* — К.: ВПЦ “Київський університет”, 2010. — 863 с.
42. *Наринский М. М.* Берлинский кризис 1948–1949 гг. Новые документы из российских архивов // Новая и новейшая история. — 1995. — № 3. — С. 16 – 29.
43. *Наринский М. М.* История международных отношений. 1945–1975: Учеб. пособие. — М.: РОССПЭН, 2004. — 264 с.
44. *Нарочницкая Е. А.* Франция в блоковой системе Европы. 1960–1980-е годы. — М.: Наука, 1993. — 236 с.
45. *НАТО.* Довідник. — К.: Основи, 1997. — 430 с.
46. *Новейшая история стран Европы и Америки: XX век: В 3 ч. — Ч. 3: 1945–2000.* — М.: Владос, 2001. — 256 с.
47. *Ногорська І.* Стратегічне партнерство США і Європи в контексті глобальних тенденцій світового розвитку // Дослідження світової політики (ІСЕМВ НАН України). — 2003. — Вип. 25. — С. 118–130.
48. *Орлик И. И.* Запад и Прага в 1968 г. (по документам архива МИД Чешской Республики) // Новая и новейшая история. — 1996. — № 3. — С. 3 – 20.

49. Орлов Б. С. Общественно-политические взгляды Гельмута Шмидта. — М.: ИНИОН, 1974. — 61 с.
50. Орлов Б. С. Политический портрет Герхарда Шредера. — М.: ИНИОН РАН, 1999. — 52 с.
51. Павлов Н. В. Германия на пути в третье тысячелетие: Пособие по страноведению. — М.: Высш. шк., 2001. — 367 с.
52. Патрушев А. И. Германия в XX веке. — М.: Дрофа, 2004. — 432 с.
53. Пляев И. С. Рада Європи в сучасному євроінтеграційному процесі. — К.: Вид. дім “Юрид. кн.”, 2003. — 435 с.
54. Политические процессы и конфликты 50–60-х годов в Восточной Европе / Под ред. Ю. Новопашина. — М., 1993. — 227 с.
55. Попов В. И. Меняется страна традиций. Заметки посла и ученого о Британии 80-х. — М.: Междунар. отношения, 1997. — 336 с.
56. Поплавский А. Формирование политики безопасности Швеции и Норвегии в 1990-е гг. // Бел. журн. междунар. права и междунар. отношений. — 2003. — № 4. — С. 51–56.
57. Потанов А. В. Кризис ГДР в 80-х годов и объединение Германии // Новая и новейшая история. — 1991. — № 5. — С. 134–158.
58. Протопопов А. С. Внешняя политика Италии после второй мировой войны. — М.: Соцэргиз, 1963. — 318 с.
59. Прохоренко И. Л. Национальный интерес во внешней политике государства: Опыт современной Испании. — М.: ПаспортГрафика, 1995. — 128 с.
60. Про взаємовідносини та співробітництво України з Європейським Союзом: Парламентські слухання // Верховна Рада України. — Комітет з питань Європейської інтеграції. — К., 2003. — 254 с.
61. Сиджански Д. Федералистское будущее Европы: от Европейского сообщества до Европейского Союза. — М.: Изд-во РГГУ, 1998. — 420 с.
62. Славенов В. П. Внешняя политика Франции, 1974–1981 гг. — М.: Междунар. отношения, 1981. — 240 с.
63. Славенов В. П. Очерки внешней политики Франции (1981–1986 гг.). — М.: Междунар. отношения, 1986. — 301 с.
64. Стрежнева М. В. Великобритания и Западная Европа: политические аспекты. — М.: Наука, 1988. — 188 с.
65. Тарань А. В. Трансатлантические дебаты: поворот Западной Европы к разрядке и позиция США. — К.: Наук. думка, 1990. — 179 с.
66. Терехов В. Германия при социал-демократах // Междунар. жизнь. — 1998. — № 11–12. — С. 24–32.
67. Ткаченко Ю. С. Теоретичні основи формування зовнішньої політики Заходу щодо нових незалежних держав // Наук. вісн. Диплом. акад. України. — 2001. — Вип. 5. — С. 118–125.
68. Трухановский В. Г. Британская политика в области ядерных вооружений. — М.: Наука, 1987. — 150 с.
69. Филитов А. М. Германский вопрос: от раскола к объединению. — М.: Междунар. отношения. — 1993.- 240 с.
70. Центрально-Восточная Европа во второй половине XX века: В 3 т. — Т. 1: Становление “реального социализма” (1945–1965). — М.: Наука, 2000. — 488 с.
71. Центрально-Восточная Европа во второй половине XX века: В 3 т. — Т. 2: От стабилизации к кризису. 1966–1989. — М.: Наука, 2002. — 515 с.
72. Червяков А. Военно-политический курс Франции в 1995–2010 гг. // Мировая экономика и междунар. отношения. — 1997. — № 9. — С. 14–25.
73. Черкасов П. П. Распад колониальной империи Франции: Кризис французской колониальной политики. 1939–1985. — М.: Междунар. отношения, 1985.
74. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций // Полис. — 1994. — № 1. — С. 33–48.
75. Яковенко Н. Л. Велика Британія в сучасній системі міжнародних відносин: заявка на європейське лідерство. — К.: Наук. світ, 2003. — 227 с.
76. Duhamal, E. Francois Mitterrand. L'Unite d'un Homme. — Paris: Flammarion, 1998. — 240 p.
77. Hilson, V. The Nordic Mode. Scandinavia since 1945 / M. Nilson. — London: Reaktion Books Ltd., 2008. — 234 p.
78. Roberts J. M. History of Europe. — London: Penguin Books, 1997.
79. Stokes, Gale. Three Eras of Political Change in Eastern Europe. — New York: Oxford University Press, 1997. — xii + 240 pp.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	3
Тематичний план дисципліни “Зовнішня політика країн регіону (країни Європейського Союзу).....	5
Зміст дисципліни “Зовнішня політика країн регіону (країни Європейського Союзу).....	6
Теми контрольних робіт	25
Питання для самоконтролю	26
Список літератури	31

Відповідальний за випуск *А. Д. Вегеренко*
Редактор *С. М. Толкачова*
Комп’ютерне верстання *А. П. Нечипорук*

Зам. № ВКЦ–5204

Формат 60×84/₁₆. Папір офсетний.
Друк ротатійний трафаретний. Наклад 50 пр.

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ–39, вул. Фрометівська, 2, МАУП

ДП «Видавничий дім «Персонал»
03039 Київ–39, просп. Червонозоряний, 119, літ. ХХ

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб’єктів видавничої справи ДК № 3262 від 26.08.2008*

